

Władysław Biegański, lekarz, logik i filozof medycyny

dr hab. Ryszard Witold Gryglewski, prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Katedra Historii Medycyny UJ CM

Władysław Biegański przyszedł na świat 28 kwietnia 1857 r. w Grabowie, w powiecie ostrzeszowskim, wówczas w granicach Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Do gimnazjum uczęszczał w Piotrkowie Trybunalskim i tam też złożył egzamin dojrzałości. Wybrał medycynę, studia, które pozwoliły mu połączyć pasje związane z szeroko pojętym przyrodoznawstwem z zainteresowaniami humanistycznymi, a jednocześnie dawały konkretny zawód. Zapisał się na Wydział Lekarski Uniwersytetu Warszawskiego. Jeszcze w trakcie studiów przyciągnęła go bliżej filozofia i wiemy, że w miarę możliwości uczęszczał na wykłady z tego przedmiotu. W listopadzie 1880 roku otrzymał dyplom lekarski, by w trzy miesiące później przyjąć posadę lekarza ziemskiego w guberni kałuskiej. Po niespełna dwóch latach pracy, zebrawszy odpowiednie fundusze wyjechał do Berlina. Była to typowa podróż naukowa, w trakcie której mógł się zapoznać z najnowszymi wówczas osiągnięciami z zakresu anatomii patologicznej, neurologii, psychiatrii i chorób wewnętrznych. Następnie, po dwumiesięcznej kuracji w sanatorium, udał się do Pragi, gdzie odbył staż w zakresie chorób kobiecych i położnictwa.

W roku 1883 powrócił do Polski i zamieszkał w Częstochowie, gdzie został lekarzem szpitalnym, otwierając jednocześnie prywatną praktykę. Zorganizował i prowadził przychodnię kolejową, a także przyjmował w ambulatoriach fabrycznych zakładów przędzalniczych „Częstochowianka” i „Motte”. Nauczał również logiki w męskim gimnazjum. Był współtwórcą Towarzystwa Lekarskiego w Częstochowie, którego został pierwszym prezesem, a także Członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego oraz Akademii Umiejętności w Krakowie. W roku 1914 Uniwersytet Jagielloński zwrócił się do Biegańskiego z propozycją objęcia katedry logiki, do czego jednak nie doszło. Pogarszający się już stan zdrowia oraz wybuch I wojny światowej zmusiły uczonego do rezygnacji z przyjazdu do Krakowa. Zmarł 29 stycznia 1917 roku w Częstochowie.

Biegański pozostaje jednym z najważniejszych przedstawicieli tzw. polskiej szkoły filozofii medycyny, a na jego dorobek naukowy składa się blisko 200 prac wydanych drukiem. Obejmują one szeroki zakres problemów badawczych, które należy klasyfikować jako przynależne do praktyki i teorii lekarskiej, filozofii przyrody, filozofii medycyny, etyki i deontologii lekarskiej, metodologii lekarskiej, historii medycyny i nade wszystko logiki. To bowiem właśnie analiza

zagadnień logicznych miała mu przynieść największy rozgłos. Jego autorstwa *Logika medycyny*, która wyszła po raz pierwszy w 1894 roku wzbudziła żywe zainteresowanie i była szeroko dyskutowana w polskim środowisku lekarskim. Nie zabrakło w niej głosów krytycznych. Możemy dodać, słusznych. Drugie wydanie z 1908 roku, dalece różniące się od pierwszego, było już dziełem dopracowanym, stanowiąc gruntownie przemyślany i precyzyjnie uargumentowany wykład. Książka, której pełny tytuł brzmiał *Logika medycyny, czyli krytyka poznania lekarskiego* doczekała się przekładu na język niemiecki, wchodząc tym samym w krwioobieg ówczesnej europejskiej nauki. *Medizinische logik. Kritik der ärztlichen Erkenntnis* doczekała się szeregu zagranicznych dobrych recenzji, w paru przypadkach wręcz entuzjastycznych, w większości wysoce pozytywnych. W opracowaniach poświęconych filozofii i logice medycyny nazwisko Biegańskiego jest wymieniane obok angielskiego lekarza **Gilberta Blane'a** i Austriaka **Friedricha Oesterlena**, uważanych za prekursorów nowoczesnej metodologii lekarskiej. Było i jest, co zrozumiałe, przedmiotem zainteresowania i inspiracji polskich filozofów i teoretyków medycyny.

Logika medycyny w zamyśle Biegańskiego miała objąć całość problemów z jakimi mierzy się lekarz, poddając, w zgodzie z tytułem, krytycznemu oglądowi zarówno siatkę stosowanych pojęć, jak i drogi postępowania klinicznego oraz eksperymentalnego. Innymi słowy dążył Biegański do stworzenia pewnych, opartych o zasady logiki formalnej i przez to obiektywnych podstaw metodologii medycyny. Pozwoliło mu to na sformułowanie oryginalnej definicji choroby, która mimo upływu ponad stu lat od chwili jej spisania, jawi nam się zadziwiająco aktualna – „Jest to szereg powiązanych ze sobą zmian bądź funkcjonalnych samych, bądź organizacji i funkcji ustroju żywego, powstających bezpośrednio lub pośrednio od działania podnieć, do których ustrój nie był przystosowany”.

Biegański pozostaje jednym z najważniejszych przedstawicieli tzw. polskiej szkoły filozofii medycyny, a na jego dorobek naukowy składa się blisko 200 prac wydanych drukiem

Biegański równie wnikliwie postępuje, gdy rozważa konieczne warunki w poznawaniu chorób, gdzie diagnoza lekarska stanowi zaledwie warunek

wstępny dla badania przyczynowego i celowego schorzeń, co w naturalny sposób łączy medycynę kliniczną z postępowaniem eksperymentalnym. Tylko uporządkowane i poddane rygorom tak zarysowanej metodyki badanie chorób może pozwolić na stworzenie skutecznego narzędzia dla formułowania wskazań lekarskich. Określenie współistniejących ze sobą elementów choroby, wyodrębnienie przyczyn wraz ze wskazaniem tych, które należy uznać za najniebezpieczniejsze,

powinno zdaniem Biegańskiego prowadzić do ich eliminacji lub, jeśli to niemożliwe, odpowiedniej modyfikacji, co otwierało drogę do skutecznej terapii.

Dla Biegańskiego medycyna jest szczególnym przypadkiem nauk biologicznych, gdzie obok konieczności zbadania właściwych, powiedzielibyśmy anatomicznych i fizjologicznych właściwości żywego organizmu, musimy badać to co zostało wypaczone i zaburzone przez chorobę. W tym naukowym postępowaniu, do którego często chowski lekarz tak wyraźnie się odwołuje, nie możemy jednak ani na chwilę stracić z oczu spraw nadrzędnych jakimi są podstawy moralne naszych czynów. Te zaś najpełniej wyrażają się w szczęściu, które można osiągnąć jedynie, gdy czynimy dobro na rzecz innych ludzi. Dlatego też etyce, w tym etyce lekarskiej, Biegański poświęcił w swojej twórczości tyle uwagi. **Jego często później przywoływane – *Nie będzie dobrym lekarzem, kto nie jest dobrym człowiekiem*, jest nadal aktualne.**

Ryszard W. Gryglewski

Bibliografia:

- Bilikiewicz T. (1946), *Władysław Biegański (1857-1917)*, „Polski Tygodnik Lekarski”, (41-42).
- Borzym S. (1998), *Poglądy epistemologiczne Władysława Biegańskiego*, „Filozofia Nauki”, 6 (3-4): 11-17.
- Jadacki J. (1998), *Władysław Biegański: między 'Logiką medycyny' a 'Etyką ogólną'*, „Filozofia Nauki”, 6 (3-4): 7-9.
- Kucharz E. J., Shampo M.A., Kyle R. A. (1992), *Wladyslaw Bieganski—Father of Modern Polish Medicine*, „Mayo Clinic Proceedings”, 67 (11): 1080.
- Löwy I. (1990), *Wladyslaw Bieganski Between the Logic of Science and the Logic of Medicine* [w:] *The Polish School of Philosophy of Medicine*. Philosophy and Medicine, vol 37. Springer, Dordrecht.
- Maćkowiak Z. (2010), *Władysław Biegański* [w:] M. Musielak, J. Zamojski (red.) *Polska szkoła filozofii medycyny. Przedstawiciele i wybrane teksty źródłowe*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu: Poznań.
- Murawski R. (2018), *Struve and Biegański: Towards Modern Approach to Logic* [w:] Á. Garrido, U. Wybraniec-Skardowska (eds) *The Lvov-Warsaw School. Past and Present. Studies in Universal Logic*, Birkhäuser: Cham.
- Śródka A. (1994), *Uczeni polscy XIX-XX stulecia*, Warszawa: Aries; 1.
- Woleński J. (1998), *Władysław Biegański jako logik*, „Filozofia Nauki”, 6 (3-4): 19-26.

Materiały Internetowe:

- Michalik-Jaworska, K. *Dr Władysław Biegański - tytan pracy*, pl, <https://swiatlekarza.pl/dr-wladyslaw-bieganski-tytan-pracy/#> 27.12.2015
- Biegański, W. *Logika medycyny, czyli krytyka poznania lekarskiego*, skł. gł. Księgarnia E. Wendego i S-ka, Biblioteka Główna Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, <https://pbc.gda.pl/dlibra/doccontent?id=2533> Warszawa, 1908